

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

Cap. IX. Probationes Autoritatis Secundi Ordinis in Diœcesanâ Synodo,
desumptæ ex provocationibus ad Synodos Diœcesanas delatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

taxat suos Vicarios mittebant. Hic abusus impulit ad seviendum in eos, & ad decernendas pœnas contumaciæ proportionatas, imò ad eripiendâ Beneficia iis, qui pertinaces in culpâ remanerent. Audiamus ipsum Narbonense Concilium anno 1551. celebratum, *Canone 42. Statuit Concilium, ut Parochi, aliique omnes, qui in Synodis adesse debent, absentes & contumaces puniantur, geminatis etiam pœnis, præsertim si in nulla totius anni Synodo adfuerint. Et quantò sepius abesse non dubitaverint, tanto graviore illis pœna infligantur: ita, ut, ipso Sacerdotio privari possint, ingravescente contumaciâ, nisi iustissimas excusationes proferant.*

Concilium Burdigalense anni 1583. *cap. 33.* cum diversas pœnas decrevisset proportionatas contumaciæ incremento, eorum, qui nec in Synodis adesse volebant, nec absentia causas reddere, postquam in earum pœnarum numero posuisset à Beneficiis suspensionem, his verbis sermonem absolvit, *tandem ipsam præventur.*

Hanc Concilii Burdigalensis severitatem secutum est Concilium Narbonense, anni 1609. *cap. 28.* præcipit enim post suspensionem totalem, de quâ actum est, Reos perseverantes & tertio citatos Beneficiis privandos esse.

POENA PECUNIARIA. *Quibus hujus pœna tribuenda sit pecunia?*

Quantùm ad pœnas pecuniarias decretas in eos qui negligunt, nihil inventum est antiquius, quàm quod legitur *numero 36.* Capitularis Metensis anni 753. Statuit de Presbyteris & Clericis, ut Archidiaconus Episcopi eos ad Synodum commoneat una cum Comite: & si quis contempserit, Comes eum distringere faciat, ut ipse Presbyter, aut Defensor suus, sexaginta solidos componat, & ad Synodum eat. Solidi verò sexaginta de ipsa causa in Sacellum Regis veniant. Idem Canon pariter legitur in Concilio Compendiensi anni 757. *Capitularium Carol. Mag. Tom. I. pag. 184. & in Canone XI. Lib. V. Capitular. ibid. pag. 828.* cum hoc tamen discrimine, quod hoc in ultimo Canone solus Archidiaconus faciat monitiones, & Comes iussione Episcopi monitus, distringere faciat eum, qui ire contempserit.

Synodus Andegavensis anni 1298. utitur pariter pecuniaria pœna, ad Parochos ad Synodum cogendos; verùm multò minor est, quàm illa, de qua modò mentionem fecimus: cum quinque Asses duntaxat ab absentibus exigat, altera sexaginta. Præterea, observandum est, hanc pœnam impostam fuisse, quia veniæ facilitate consilii Parochi, ad Synodum venire contemnebant.

Verisimile est ab Episcopo piis operibus collocari hanc pecuniam, ut facere tenebatur. Hanc propter obligationem, in posterum, quoties Canones decreverunt, vel permisissent pœnas pecuniarias in eos, de quibus agimus, semper eas piis in operibus collocavere. Multa sunt exempla.

Primum legitur in Concilio Burdigalensi anni 1583. *cap. 33.* Cum primò significasset hoc Concilium, fatius fore aliquam pœnitentiam imponere iis, qui sine iustâ causâ ad Synodum venire contempserunt, verùm, qui comparuerunt ad probandam contumaciâ; tamen permittit in eos decernere pecuniariam pœnam, modo id expedire iudicet Episcopus, eâ tamen Lege, ut pecuniæ summa in pia opera duorum Canonicorum consilio sit convertenda.

Secundum exemplum destinationis pœnæ pecuniariæ piis operibus in eos latæ, qui ad Synodum Diœcesanam venire neglexerint, reperitur in Concilio Aquensi 1585. sub finem TITULI de Synodo Diœcesana. Postquam enim statuit, eos, qui in Sessione Synodali defuerint, sex aureis nummis esse multandos, eos esse destinandos, subjungit, Seminario, vel alteri pio loco.

Tertium Exemplum extat in Concilio Narbonensi anno 1609. *cap. 28.* Omnes Episcopos Provinciæ hor-

tatur, ut agant mitius cum eis, qui à Synodo abfuerint, si infra mensem, post eandem, comparuerint, absentia causam iustam allaturi; & ut multam pecuniariam in pios usus convertant.

Hi sunt Canones, hæc sunt Statuta præcipua, quæ absentiam à Synodo severius puniant, & quò magis ad pœnas ab ipsis latas in absentes à Synodis, eò magis concludo, Secundum Ordinem, ea in Synodo, aliqua gavissimum fuisse auctoritate; in nullius enim mentem venerit, si celebrata duntaxat fuisset ad monita accipiendâ, aut rationem Ministerii reddendam, aut ad audiendam Novorum Lectionem Statutorum, in eos tam severè fuisse animadversum, qui abfuerint, cum à Sodalibus suis generalia monita accipere poterant, lecta Statuta, & literis Ministerii sui rationem reddere poterant eandem, quam in Synodo viva voce reddidissent. Ut igitur malum, quod hæc culpâ admisisset, his tribus capitibus observatis facile potuisset reparari, non tam severè puniendâ fuisset: e contra, si Secundus Ordo Synodo interfuisset, ut cum Episcopo de rebus Diœcesis gravibus deliberaret, de urgentibus necessitatibus, de modo abusu corrigendorum, vel de modo iisdem occurrendi; tunc, qui interesse negligebant, magnum commitebant malum, quod in posterum vix reparari poterat: nam, quo major est numerus hominum in difficibus rebus versatorum, eò certius est ab ipsis latum iudicium, certius detegitur veritas, & quæ sunt agenda securius inveniuntur; cum, si duobus vel tribus in suo nomine congregatis, se in medio eorum futurum promiserit Christus, tantò magis eum tunc interfuturum credendum est, quando in unum magna convenerit turba Sacerdotum. *Spiritus Sancti testatur presentiam congregatio Sacerdotum: verum est enim quod legitur, quia non potest veritas mentiri, cujus in Evangelio ista sententia, ubi duo vel tres congregati fuerint in meo nomine, ibi & ego sum in medio eorum: quod cum ita sit, si nec huic tam brevi numero Spiritus Sanctus deest, quantò magis tunc interesse credimus, quando in unum convenit tanta turba Sacerdotum.* CALEST. I.

CAPUT IX.

Probationes auctoritatis Secundi Ordinis in Diœcesana Synodo, desumptæ ex Provocationibus ad Synodos Diœcesanas delatis.

olim sæpè ad Concilia provocabatur, multique sunt Canones, qui de hac provocatione loquuntur, Antonius AUGUSTINUS *Epirome veteris Juris Canonici Lib. V. Tit. XXXIX.* hos in unum redegit ad Duodecimum usque Sæculum inclusive.

Harum provocationum exemplo, aliqua ad Synodum Diœcesanam delata sunt, ita saltem sentire videtur BOCHELLUS, qui agens de Synodo Diœcesana, *Ecclesie Gallicane Decretor. Lib. V. Tit. XIX. Cap. LV. & LIX.* profert duos Canones, qui de iis Provocationibus mentionem faciunt: unus antiquus est, recens alter. Primus est Canon quintus Concilii VASENSIS, Gallicè *Vaison*, congregati anno 442. Hic Author hoc Concilium anno 444. collocat: verùm errat. Hæc sunt Concilii verba attentione digna ex merito Collectoris, illa, ut consilio suo congrua, referentis *cap. LIX. si quis Episcopi sui sententiæ non acquiescit, recurat ad Synodum.* Sed non dissimulandum, non constare hunc Canonem de Synodo Diœcesana esse intelligendum. Primò enim, antiqui Canones, *Synodo*, sine additione, non intelligebant *Synodum Diœcesanam*, ut in posterum factum est; sed *Concilium*, aut Episcoporum conventum. Secundò, non omninò patet, medio Sæculo Quinto Episcopos jam Synodos congregasse Diœcesanas, ad quas totus Clerus venire deberet, ut cum eo de rebus Diœcesis tractaret, ut probatum testimoniis de Origine Synodorum supra relatis. Tertio Concilium loquitur de Synodo auctoritate superiori Episcopo; nec verisimile

videtur Synodos, quæ tunc congregatæ fuissent, auctoritate Episcopi superiores futuras fuisse. *Quar-
tò*, Synodus illa poterat latum ab Episcopo judi-
cium corrigere. Denique Concilium alludere vide-
detur ad *Sextum* Canonem Concilii *Antiocheni*, ha-
biti anno cccxli. qui innuit Clericos ab Episcopo
damnatos, posse provocare ad Concilium Provincia-
le, idque sic fieri.

Idem dicendum est de *Canone* LXVI. Concilii *Car-
thaginensis* IV. habiti anno cccxcviii. & de *Canone*
xx. Concilii *Aurelianensis* III. habiti anno dxxxviii.
qui statuunt, Clericos læsos ab Episcopo posse ad
Synodum recurrere: Ut ut sit de accommodatione
Canonis Valsensis Synodo Diocesana à *Bochello* facta,
posterior certò multoque felicior est.

Alter Canon de provocatione ad Synodum Diœ-
cesanam à *Bochello* allatus *Cap. LV.* legitur in *Can.*
xxxiiii. Concilii *Burdigalensis*, habiti anno mdlxxxiii.
In eo refertur, hac in Synodo audiendas fore ex-
postulationes eorum, qui ad Synodum provocave-
rint, nec non absentium desideria, aut gravamina,
sive per Epistolas, sive per Libellos supplices fiant.
Hæ provocationes alia esse non possunt ab iis, quæ
siebant à Judiciis latis ab Archidiaconis, aut Archi-
presbyteris, vel ab Officiali, posito quod judiciario
ordine data forent; quo in casu, alia in præjudicium
Officialis siebant, ad quæ pertinebat cognitio expo-
stulationum factarum contra Judicia lata à Prælati Episcopo
inferioribus: alia nocebant Officiali Metropolitano,
qui poterat judicare de expostulationibus dela-
tis adversus Judicia ab Officiali Diocesano lata. Neu-
tri præjudicio attendendum duxit Concilium, ob ac-
curatorem æquiorumque, in Synodo faciendam dif-
fussionem.

Quod si hæc Judicia minimè judiciaria essent, po-
terat provocatio fieri à quocumque Capitulari actu,
vel alio simili facto à Societatibus Ecclesiasticis, ut, de
Electione, Postulatione, Collatione, Contractu, Presen-
tatione, Transactione. Hinc damnium simile Judici
ordinario inferebatur bono publico haud dubiè com-
pensandum. Porrò: credendum est has & illas Pro-
vocationes fieri ad vitandas lites: quia sperabatur Syno-
dum modis pacificis finem imposturam causæ ex-
postulationis, vel ipsimet expostulationi, convincendo
utrumque, sive læsum, sive eum qui læserat, bene
aut malè ab iis actum fuisse.

Hic Canon desumptus videtur ex Synodo *Augustana*,
Gallicè *Augsbourg*, habita 1548. *Tit. XXXIII.*
in ea enim idem, & iisdem verbis legitur.

De cæterò tam apertè liquet ad Synodum Diœce-
sanam provocationes indicare aliquam in ea, à Secundo
Ordine, auctoritatem exerceri, ut illud probare
vanum omninò sit. Quorsùm enim ad Synodum fuisset
delatæ hæ provocationes, nisi ab ipsa judicatæ
fuissent. Porrò, de illis minimè statuere poterat Syno-
dus, nisi in ferendis judiciis aliquam partem ha-
buisset Secundus Ordo, cum Secundo Ordine, excepto
Episcopo duntaxat, constaret Synodus.

C A P U T X.

*Probationes auctoritatis Secundi Ordinis in Diœ-
cesana Synodo, deprompta ex Canonibus, qui
astruunt, in Synodo Diocesana de Litibus, tum
Capitalibus, tum Civilibus, ad eam delatis ju-
dicari.*

IN *Epitome veteris juris Canonici Libro V. Tit. XXXV.*
& *XXXVI.* videri potest versari Concilia Provin-
cialia circa judicia Litium intentarum contra Episco-
pum, à Clericis, & ab Episcopis contra alios Episco-
pos, vel à Laicis contra utroque, quando gravia
erant negotia. *Antonius Augustinus* plerosque Cano-
nes collegit Duodecim primorum sæculorum, qui
hoc astruunt factum, non omisit eos qui Apostolis tri-
buuntur, nec eos qui ex Conciliis tum Nicæno, tum

Antiocheno desumuntur, qui demonstrant duorum
Conciliorum Annuorum celebrationem præcisè præ-
ceptam fuisse, ut absolutè ortæ in Provincia contro-
versæ dirimerentur.

Ut Synodus Diocesana id præstat respectu Diœcesis,
quod respectu Provincia facit Concilium Provinciale,
verisimile est, in ea, natas in Diœcesi controversias
direptas fuisse, nisi tales fuissent ut à solis Episcopis
fuissent judicandæ: quæ etiam credendum est hanc
præcipuam fuisse Canonum aut Statutorum rationem,
ut demonstratum est, quæ duas Synodos per annum
in unaquaque Diœcesi celebrari præceperunt.

Undè P. THOMASSINUS de his Synodis agens, non
semel asseruit, eas veluti justitiæ Cubicula haberi posse,
... facillimè ergo multi proferrentur Canones,
qui innunt de litibus in ea motis à Synodo Diœcesana
judicium ferri, sed clarioribus verbis enunciatis
referre sufficeret.

Hujus generis primus habetur *Capitularium* Regum
Francia *lib. VI. Capite CXIII.* *Quæcumque sunt ad
Religionis observantiam pertinentia, locis suis, & à suis
Diœceseos Synodis audiantur.* Undè liquet, Controver-
sias à Synodis dirimi, nisi, ut jam monuimus, ad
Concilia Provincialia statuere pertinuisset. Undè de-
promptus sit ille Canon, in margine non videtur;
quamvis undè desumantur alii, demonstrat, quod
accidit, quia, undè præcisè desumptus sit, planè igno-
ratum fuit, quia non videtur hic Canon minus vetus
nono sæculo, cum Collectio Librorum Capitularium
hoc sæculo facta fuerit.

Habemus alium Canonem, qui clarius hanc rem
exponit: eum refert REGINO *De Ecclesiasticis discipli-
nis lib. II. Cap. XXXIV.* Præcipit, ut, si non prius
per potentiam Sæcularem, dignè vindicatum fuerit in eos,
qui in Clericos, vel in Ecclesias perpetraverint, id est,
si quis Clericum expoliaverit aut vulneraverit, aut ali-
quam injuriam fecerit, decimas Ecclesie tulerit, vel re-
tinuerit, Episcopus ad suam Synodum, illos malefactores
vocet, & dignè emendet, si contempserint venire, Ex-
communicentur.

Hic Canon ab hoc Authore tribuitur Concilio *Tri-
burgenfi* Gallicè *Tribur*, habito circa finem Noni sæcu-
li; verùm desideratur. Si literaliter hic Canon intelli-
gatur, credi potest, Judici Ecclesiastico competere Ju-
diciis Sæcularis defectum supplere, vel ipsum prævenire,
cum talium malefactorum animadversio, maximè si
Laici essent, ad Judicem Sæcularem pertineret.

Credendum igitur est, hoc privilegium Ecclesiastico
Judici non competere, nisi à Principe illud obtinuis-
set; sed judicium à Synodo latum, ultra correctionis
pœnitentialis terminos non extendi, hancque mini-
mè necessariam fuisse, cum à Judice Sæculari vindica-
tum fuerat in reum, secundùm criminis malitiam.

Duo Canones relati Galliam & Germaniam spec-
tant; quæ addenda sunt testimonia, spectant alias Oc-
cidentis Ecclesias, desumpta enim sunt ex formula Syno-
dorum Diocesandarum, quam omnes Occidentis Ec-
clesiæ sequuntur sunt. Legitur in fine *Decreti BURCHARDI
Wormatensis* Episcopi post Concilium Gallicè *Sale-
gunstad*, quod huic additum est, quia illi hic interfuit
Episcopus; habitum fuit anno 1023. ut videtur *Præ-
fatione*, prout hoc in loco refertur, vel anno 1022.
secundùm tempus quod obtinet hæc *Præfatio* in P. LAB-
BEO, qui hoc quoque Formulæ tanquam hujus Con-
cilii appendicem refert, & id à se fieri pronuntiat,
quia id in *Burchardo* invenit. Multa videntur testimo-
nia ab hominibus in Diocesana Synodo congregatis,
controversias ad eam delatas judicari.

Primò docet, in eâ legi Canonem Concilii *Toletani*,
de modo convocandorum Conciliorum, in quo men-
tio fit de his, quæ sunt agenda ad conservandam animi
libertatem necessariam, ut quisque sanè judicare possit:
deindè, legebatur ad hæc exhortatio, in qua Concilii
Patres enixè rogantur, ut suis in judiciis acceptionem
personarum vitent, & à veritate non aberrant sive favo-
re, sive utilitate, sed ita res ad judicium Conventus de-
latas